

ZERO
WASTE
EUROPE

Smjernice

Prema ciljevima prevencije tekstilnog otpada

Preporuke politika
srpanj 2023
zerowasteurope.eu

Sadržaj

2 Kontekst

8 Razotkrivanje političkih opcija

8 Politika EU za obuzdavanje brze mode je samo lajanje, bez ugriza

10 Kružnost je srebro, prevencija je zlato

11 Bez ciljeva politika ima malo smisla

14 Rješavanje uobičajenih rezervi

15 Preporuke politika

Kontekst

Povjerenik EU-a za okoliš, oceane i ribarstvo Virginijus Sinkevičius nedavno je izjavio da je *'eksplozivni porast iskorištavanja resursa temeljni uzrok trostruke planetarne krize: klimatske promjene, gubitak bioraznolikosti i zagađenje. Većina materijala, zajedno s ugrađenom energijom i drugim resursima korištenim u njihovoj proizvodnji, prebrzo se odbacuje u našoj atmosferi, vodi i tlu'*. 'Doista, materijalni otisak EU-a, tj. količina materijala unutar i izvan EU-a potrebnih za proizvodnju robe koju traže građani EU-a iznad je svjetskog prosjeka i na vrlo neodrživim razinama. Uvoz materijala u EU porastao je za 17 % između 2009. i 2018., što pokazuje da EU *'eksternalizira utjecaje europske potrošnje na okoliš izvan svojih granica'*.²

Postojanost visokih razina potrošnje i stvaranja otpada u Europi postaje posebno očita kada se promatra stvaranje tekstilnog otpada: **prosječni Europljanin svake godine potroši 26 kg tekstila i proizvede približno 11 kg tekstilnog otpada**. Samo polovica rabljene odjeće prikuplja se za ponovnu upotrebu ili recikliranje, dok je recikliranje tekstila u novu odjeću oko 1%, mnoga prikupljena odjeća završi u izvozu, a na kraju se većina tekstila (87%) spali ili odloži na odlagalište.³

Implikacije za tekstilnu industriju su alarmantne: u EU potrošnja tekstila stvara četvrti najveći negativni utjecaj na okoliš i klimu, kao i treći najveći za korištenje vode i zemljišta (uzimajući u obzir utjecaj na globalnoj razini).⁴ Kada se pobliže pogleda lanac vrijednosti tekstila, ne samo da se prilikom prerade tekstila u vodu ispuštaju opasne kemikalije koje štete okolišu i ljudskom zdravlju, već i mikrovlakna (vlaknasta mikroplastika) koja se oslobađaju u fazi uporabe i na kraju životnog vijeka je sve veća briga. Tvornice obično koriste 0,58 kg kemijskih inputa za svaki 1 kg proizvedene tkanine – ti spojevi istječu u okoliš u svim fazama životnog ciklusa tekstila,⁵ a oko 8 % europske mikroplastike ispuštene u oceane potječe iz sintetičkog tekstila. Globalno, procjenjuje se da

1 „Kružno gospodarstvo: Potreban je brži napredak kako bi se ispunili ciljevi učinkovitosti resursa EU-a, osigurala održiva upotreba materijala i poboljšala strateška autonomija,” Europska komisija, 2023., environment.ec.europa.eu/news/circular-economy-faster-progress-needed-meet-eu-resource-efficiency-targets-esure-sustainable-use-2023-05-15_hr.

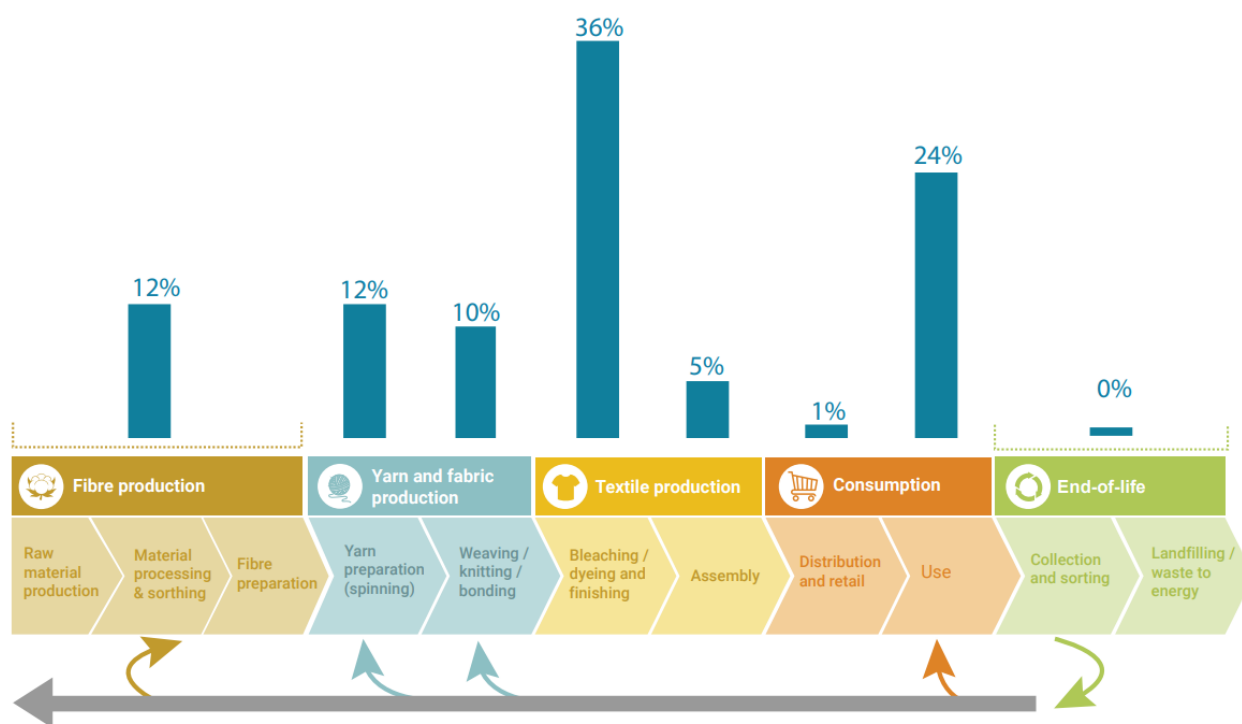
2 “Prema potrošnji resursa unutar planetarnih granica. Slučaj za obvezujuće ciljeve smanjenja materijalnog otiska EU-a,” Institut za europsku politiku okoliša, 2022., ieep.eu/wp-content/uploads/2022/11/Towards-resource-consumption-within-planetary-boundaries-IEEP-2022.pdf.

3 “Utjecaj proizvodnje tekstila i otpada na okoliš (Infografika),” Europski parlament, 2023., europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20201208ST093327/the-impact-of-textile-production-and-waste-on-the-environment#:~:text=Tekstilni%20otpad%20na%20odlagalištima%20i%20niske%20recikliranja%20stope&text=Europljani%20troše%20skoro%2026%20kilograma.

4 “Strategija EU-a za održivi i kružni tekstil”, Europska komisija, 2022., environmental.ec.europa.eu/publications/textiles-strategy_en.

5 “Priopćenje za medije: Nacije koje proizvode tekstil ujedinjuju se kako bi smanjile kemijski otpad”, Program UN-a za okoliš, 14. listopada 2022., unep.org/news-and-stories/press-release/textile-producing-nations-unite-reduce-chemical-waste.

16-35% sve mikroplastike potječe iz tekstila. ⁶U 2016. 64% vlakana u globalnoj odjeći bila su sintetička, što znači da se temelje na fosilnim gorivima, dok proizvodnja prirodnih vlakana zahtijeva masovno korištenje zemljišta i vode što rezultira nestašicom vode. ⁷Kao rezultat **toga , glavni klimatski utjecaj industrije leži u proizvodnoj fazi** lanca vrijednosti, kao što je prikazano na slici 1.

Slika 1: Utjecaj klime na globalni lanac vrijednosti odjeće, [Program UN-a za okoliš \(2020.\)](#)

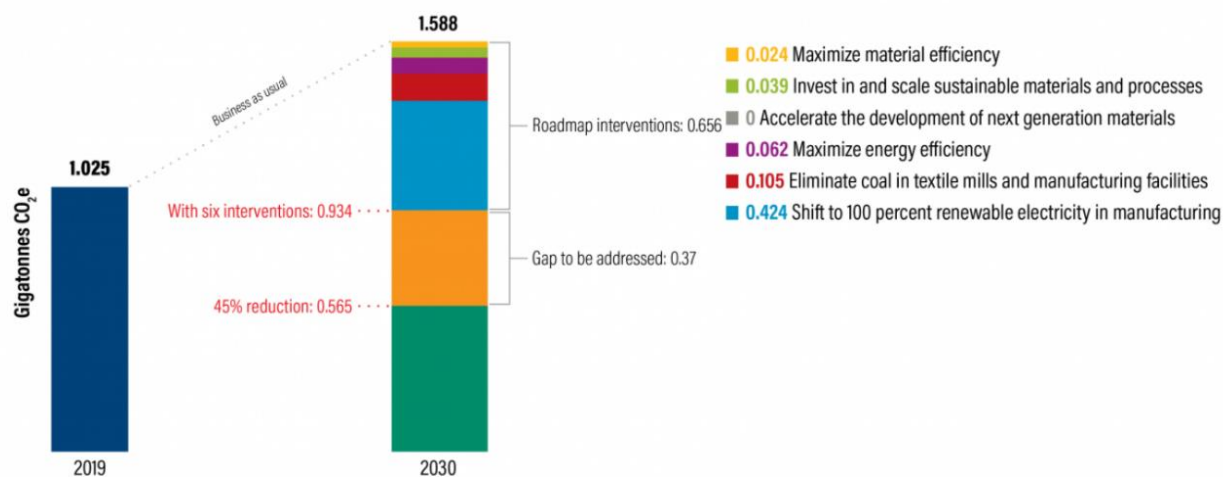
Svjetski institut za resurse utvrdio je da će 'prema projekcijama rasta kao i obično, emisije (u sektoru odjeće) narasti na 1,588 Gt do 2030., što je daleko od tempa za postizanje cilj apsolutnog smanjenja od 45% potrebnog u svim sektorima kako bi se zagrijavanje ograničilo na Cilj Pariškog sporazuma.' **Čak i uz šest mogućih intervencija modeliranih na slici 2, još uvijek postoji jaz od gotovo 40% (u usporedbi s emisijama u 2019.) potrebnih smanjenja emisija kako bi se ispunio cilj od 1,5 stupnjeva.** ⁸

⁶ "Mikroplastika iz tekstila: prema kružnom gospodarstvu za tekstil u Europi", Europska agencija za okoliš, 2022., eea.europa.eu/publications/microplastics-from-textiles-towards-a#:~:text=It%20is%20possible%20to%20smanjite%20ili%20spriječite%20.

⁷ "Održivost i kružnost u tekstilnom lancu vrijednosti: Globalno stanje", Program UN-a za okoliš, 2020., wedocs.unep.org/20.500.11822/34184.

⁸ "Strategija EU-a za održivi i kružni tekstil", Europska komisija, 2022., environmental.ec.europa.eu/publications/textiles-strategy_en.

Projected Emissions with Interventions in Gigatonnes, 2019–2030

Source: WRI Authors.
21.11.22

Slika 2: Predviđene emisije s intervencijama u gigatonama, 2019.–2030., [Svjetski institut za resurse \(2022.\)](#)

S obzirom na ovu zastrašujuću perspektivu, Program Ujedinjenih naroda za okoliš zaključio je da se industrija mora 'razviti iz industrije koja proizvodi velike količine u biti jednokratnih predmeta u onu koja proizvodi vrijedne predmete koji ostaju u upotrebi dulje vrijeme'.⁹Ovi su nalazi također u suprotnosti s inicijativama koje je poduzeo sektor koji se uglavnom fokusira na recikliranje. Dok bi veći unos recikliranog materijala mogao ublažiti dio opterećenja okoliša, recikliranje tekstila od vlakna do vlakna tek je u povojima s oko 1% i čak i ako se poboljša, malo je vjerojatno da će držati korak s visokim razinama proizvodnje i odlaganja nove odjeće.

⁹ Fletcher, Kate. 2014. Održiva moda i tekstil. (drugo izdanje). Earthscan, London.

“ Čak i uz predviđene intervencije u lancu proizvodnje tekstila, kao što su materijalna i energetska učinkovitost ili zamjena materijala, još uvijek postoji jaz od gotovo 40% potrebnog smanjenja emisija kako bi se ispunio cilj od 1,5 stupnja. ”

Theresa Mörsen, voditeljica programa resursa i otpada

Ključni pokretač rasta u sektoru u posljednja dva desetljeća bile su sve niže cijene odjeće – u EU su cijene pale za 30% između 1996. i 2018. u odnosu na inflaciju. Ovaj razvoj omogućila je sve veća upotreba jeftinih, sintetičkih vlakana iz fosilnih goriva¹⁰ i preseljenje proizvodnje u sredine s lošim radnim i ekološkim standardima. ¹¹Niske cijene dovele su do osvita modnih trendova koji se brzo mijenjaju ¹²za ' *zadovoljavanje emocionalnih potreba* ' poznatih i kao ' *potrošnja stila* '.¹³ Konstantno digitalno oglašavanje i raširena uporaba društvenih medija također su pridonijeli ovom trendu. ¹⁴Svjetski institut za resurse pogodio je u sredinu kada je ' *nepovjerenu potrošnju* ' nazvao slonom u sobi. ¹⁵Doista, razlozi za odlaganje odjeće otkrili su da su loše pristajanje i percipirana vrijednost bili razlozi za odbacivanje odjeće u 63% slučajeva, a ne stanje odjeće, kao što je utvrđeno u pregledu 17 studija o razlozima odlaganja (vidi sliku 3). . Autori su zaključili: ' *Ne pomaže učiniti odjeću čvršćom ako se ionako neće duže koristiti.* '¹⁶

¹⁰ "Consumer Research for ECAP 2016–2019," WRAP, 2019, ecap.eu.com/wp-content/uploads/2019/12/Consumer-Research-for-ECAP.pdf.

¹¹ "Slon u sobi za sastanke: zašto nekontrolirana potrošnja nije opcija na sutrašnjim tržištima", World Resource Institute, 2017., wri.org/research/elephant-boardroom-why-unchecked-consumption-not-option-tomorrows-markets.

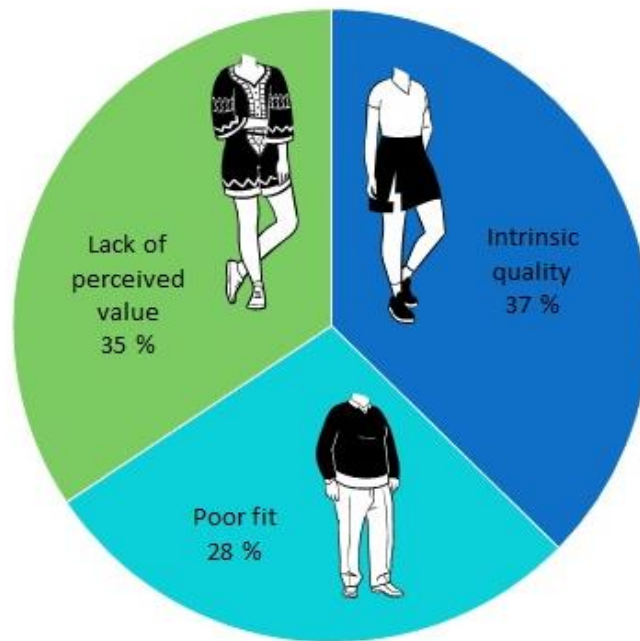
¹² "Pregled razloga odlaganja odjeće," Istraživanje odjeće, Kirsi Laitala i Ingun Grimstad Klepp, 2022., clothingresearch.oslomet.no/2022/10/19/review-of-clothing-disposal-reasons/.

¹³ "Tekstil i okoliš," Europski parlament, 2022., [europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI\(2022\)729405_EN.pdf](https://europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729405/EPRS_BRI(2022)729405_EN.pdf).

¹⁴ Europska komisija. 2020. "Novi akcijski plan za kružno gospodarstvo." Eur-Lex.europa.eu. 11. ožujka 2020. eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN.

¹⁵ "Strategija EU-a za održivi i kružni tekstil", Europska komisija, 2022., environmental.ec.europa.eu/publications/textiles-strategy_en.

¹⁶ Bartl, Andreas. 2014. "Prelazak s recikliranja na sprječavanje nastanka otpada: pregled prepreka i mogućnosti." *Gospodarenje otpadom i istraživanje* 32 (9_suppl): 3–18. doi.org/10.1177/0734242x1454198.

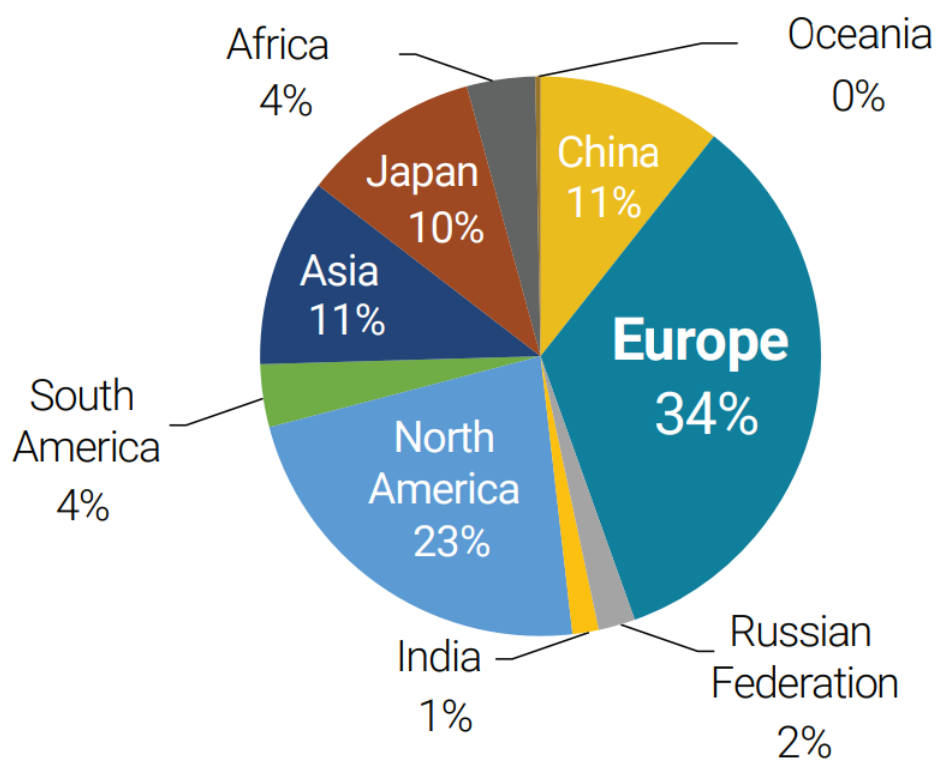
Slika 3: Glavni razlozi za odlaganje odjeće, [Laitala i Klepp \(2022.\)](#)

Dominantni poslovni model modne industrije oslanja se na uvjeravanje potrošača da kontinuirano konzumiraju nove modne trendove. Europske tvrtke za proizvodnju odjeće povećale su broj modnih kolekcija godišnje u prosjeku s dvije u 2000. na pet u 2011. Isto tako, prijelaz na kupnju putem interneta, dostavu na kućnu adresu i sve veći društveni pritisak potaknut agresivnim oglašavanjem, posebno usmjerenim na mlađe generacije putem društvenih medija, pojačava ovu pojavu. Dok je prosječna europska potrošnja odjeće porasla za 40% između 1996. i 2012., 30% odjeće proizvedene svake godine čak se i ne prodaje potrošačima, naglašavajući da **je prekomjerna proizvodnja uračunata u poslovni model**.¹⁷ Unatoč sve većoj svijesti o problemima koje stvara brza moda, industrija predviđa nastavak visokih stopa rasta.¹⁸ Štoviše, dok je povećana potrošnja očito globalni trend, Europa ostaje najveći kupac odjeće, kao što je prikazano na slici 4.

¹⁷ Helander, Hanna, Anna Petit-Boix, Sina Leipold i Stefan Bringezu. "Kako pratiti pritiske na okoliš kružnog gospodarstva: procjena pokazatelja." Časopis za industrijsku ekologiju 23, br. 5 (2019): 1278-1291.

¹⁸ Direktiva 2008/98/EZ. Pročišćeni tekst: Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenog 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva, 2018., Službeni list L 312 22.11.2008., str. 3, data.europa.eu/eli/dir/2008/98/2018-07-05.

Consumption

Slika 4: Globalna potrošnja tekstila, [Program UN-a za okoliš \(2020.\)](#)

Razotkrivanje političkih opcija

Politika EU za obuzdavanje brze mode je samo lajanje, bez ugriza

Kao odgovor na visoke razine potrošnje materijala i stvaranja otpada u EU-u, Europska komisija je predstavila svoj Akcijski plan za kružno gospodarstvo (CEAP) s ciljem 'napredovanja *prema zadržavanju (...) potrošnje resursa unutar planetarnih granica, te stoga nastoji smanjiti (...) otisak potrošnje i udvostručiti (...) stopu kružnog korištenja materijala u nadolazećem desetljeću.*'¹⁹ Osim toga, posebno za tekstil, Komisija je 2022. objavila *Strategiju za održivi i kružni tekstil* koja predviđa mjere za dizajn, označavanje, zahtjeve za informacijama, dubinsku analizu opskrbnog lanca, proširenu odgovornost proizvođača (EPR) i ponovnu upotrebu.²⁰ Iako je naveden kao cilj strategije, jedan aspekt koji se prilično slabo odražava u predloženoj reviziji Okvirne *direktive o otpadu (WFD)*²¹ je sprječavanje nastanka otpada. **Ovaj propust u tekstilnoj strategiji i prijedlogu Okvirne direktive o vodama predstavlja neusklađenost s uspostavljenim konceptom EU-a o 'hijerarhiji otpada' koja daje prioritet sprječavanju otpada više od ponovne upotrebe, recikliranja i oporabe.**

Slika 5: 'Hijerarhija otpada' kako je definirana Okvirnom direktivom o otpadu, [Europska komisija \(2022.\)](#)

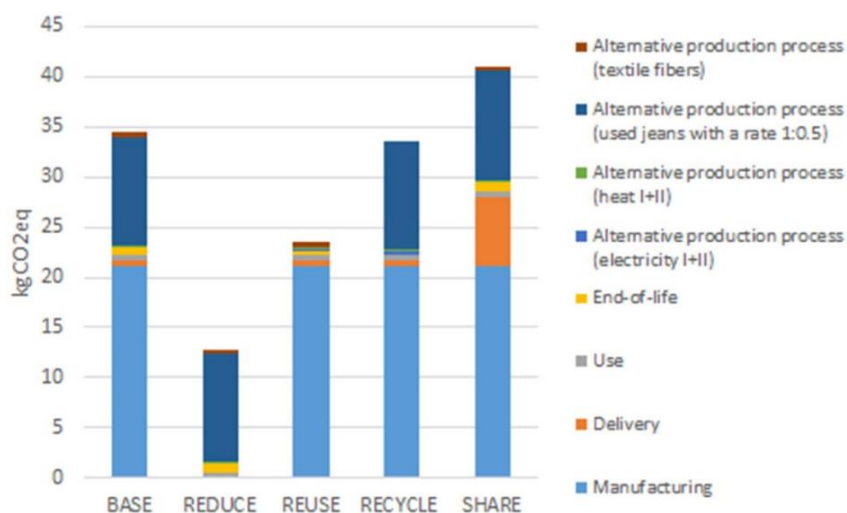
19 „Praćenje napretka u prevenciji otpada — Okvir za praćenje prevencije otpada na razini EU-a temeljen na narativu,” Europska agencija za okoliš, 2023., eea.europa.eu/publications/tracking-waste-prevention-progress, str. 60.

20 „Napredak prema sprječavanju stvaranja otpada u Europi — slučaj sprječavanja nastanka tekstilnog otpada”, Europska agencija za okoliš, 2021. eea.europa.eu/publications/progressing-towards-waste-prevention-in.

21 „Praćenje napretka u prevenciji otpada — Okvir za praćenje prevencije otpada na razini EU-a temeljen na naraciji,” Europska agencija za okoliš, 2023., eea.europa.eu/publications/tracking-waste-prevention-progress.

WFD kao i *European Green Deal* definiraju *prevenciju otpada* kao glavni prioritet. Očito je da će sprječavanje otpada u konačnici također smanjiti korištenje resursa i energije ugrađene u proizvode.²² **Kružno gospodarstvo stoga nije cilj samo po sebi, već alat za smanjenje apsolutne potrošnje resursa** i stoga mora biti u skladu s hijerarhijom otpada. Nažalost, mnogi pokazatelji kružnosti usredotočuju se na jednu jedinu aktivnost u fazi životnog ciklusa i riskiraju 'zamagljivanje mogućeg prebacivanja tereta', dok je *'ključni preduvjet za održivo [cirkularno gospodarstvo] da se ekstrakcija resursa održava unutar razina regeneracije i da se otpad i emisije drže unutar granica koje omogućuju ekosustavima da kontinuirano podržavaju ljudska društva'*, kako je navedeno u *Journal of Industrial Ecology*.²³

Na primjer, kada se uspoređuju različite kružne aktivnosti za par traperica, istraživanje je pokazalo da scenarij 'smanjenja' rezultira najnižim utjecajem na okoliš (mjeren potencijalom globalnog zatopljenja (GWP) te je poželjniji od ponovne upotrebe, recikliranja ili dijeljenja.

Slika 6: GWP utjecaj proučavanog vlasništva i scenarija kraja životnog vijeka traperica, [Levänen et al. \(2021.\)](#)

Iako recikliranje i ponovna uporaba mogu doprinijeti smanjenju utjecaja, ako se sektor želi uskladiti s ciljevima Pariškog sporazuma, ovi scenariji najvjerojatnije nisu dovoljni.

22 „Napredak prema sprječavanju stvaranja otpada u Europi — slučaj sprječavanja nastanka tekstilnog otpada”, Europska agencija za okoliš, 2021. [.eea.europa.eu/publications/progressing-towards-waste-prevention-in](https://eea.europa.eu/publications/progressing-towards-waste-prevention-in).

23 i Pojmovi 'ciljevi prevencije otpada' i 'ciljevi smanjenja otpada' koriste se naizmjenično u ovom dokumentu.

Kružnost je srebro, prevencija je zlato

Sprječavanje stvaranja otpada već je uspostavljen koncept u pravu EU-a: *WFD*²⁴ ga definira u članku 3.12 kao: „sprečavanje” znači mjere poduzete prije nego što tvar, materijal ili proizvod postane otpad, a koje smanjuju: (a) količinu otpada, uključujući ponovnu uporabu proizvoda ili produljenje životnog vijeka proizvoda; (b) negativne utjecaje proizvedenog otpada na okoliš i zdravlje ljudi; ili (c) sadržaj opasnih tvari u materijalima i proizvodima. Sprječavanje stvaranja otpada stoga može biti kvalitativno i kvantitativno. Međutim, ciljevi bi bili usmjereni samo na kvantitativne mjere, kao što je navedeno u nastavku.

WFD također nalaže uspostavljanje programa za prevenciju otpada od strane država članica (članci 9 i 29) i daje primjere mjera za prevenciju otpada u Dodatku IV, uključujući planiranje, dizajn proizvoda, podizanje svijesti i promicanje ponovne uporabe i popravka. Iako Direktiva nalaže državama članicama da poduzmu mjere za sprječavanje stvaranja otpada, ne daje nikakve ciljeve za mjerenje postignuća. Analiza programa za prevenciju otpada koje su uvele države članice od strane Europske agencije za okoliš pokazuje da one preferiraju dobrovoljne mjere poput poticanja ponovne uporabe i popravka ili podizanja svijesti u odnosu na obvezujuće tržišne instrumente. Izvješće zaključuje da **' iako su programi za sprječavanje stvaranja otpada uspostavljeni prijetotovo 10 godina, teško je dokazati vezu između uvođenja programa i učinka na stvaranje otpada.'**²⁵ EEA stoga predlaže uvođenje kvantitativnih ciljeva prevencije otpada na razini EU-a kako bi se konsolidirali naponi. To bi, međutim, također zahtijevalo definiranje usklađenih pokazatelja za mjerenje postignuća. Do sada u nacionalnim planovima nedostaju kvantitativni ciljevi i pokazatelji za mjerenje prevencije tekstilnog otpada.²⁶ Primjer dobre prakse je španjolski program za prevenciju otpada koji postavlja popis mjera za prevenciju otpada (npr. smanjenje količine otpada, ponovna uporaba/produljenje vijeka trajanja, smanjenje opasnosti i utjecaja na okoliš), međutim, nisu postavljeni nikakvi specifični ciljevi. Luksemburg je uveo kvantitativne i kvalitativne ciljeve i popis mjera za svaku vrstu otpada, ali nedostaju pokazatelji za praćenje.²⁷

24 “Prijedlog za ciljanu reviziju Okvirne direktive o otpadu,” Europska komisija, 2023.,

environment.ec.europa.eu/publications/proposal-targeted-revision-waste-framework-directive_en.

25 „Prijedlog UREDBE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o ambalaži i ambalažnom otpadu, izmjeni Uredbe (EU) 2019/1020 i Direktive (EU) 2019/904 te stavljanju izvan snage Direktive 94/62/EZ”, 30. studenoga 2022., COM(2022) 677 final, Europska komisija, Glavna uprava za okoliš, eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0677.

26 “Rezolucija Europskog parlamenta od 1. lipnja 2023. o strategiji EU-a za održivi i kružni tekstil”, Europski parlament, 1. lipnja 2023., europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0215_EN.html.

27 „Praćenje napretka u prevenciji otpada — Okvir za praćenje prevencije otpada na razini EU-a temeljen na naraciji,” Europska agencija za okoliš, 2023., eea.europa.eu/publications/tracking-waste-prevention-progress.

Bez ciljeva, politika ima malo smisla

EU je već uveo pravno obvezujuće ciljeve za recikliranje u *Okvirnoj direktivi o vodama*, za smanjenje emisija u *paketu Fit for 55*, da spomenemo samo nekoliko primjera. Kao što EEA naglašava: ' *postavljanje ciljeva kamen je temeljac donošenja politika u području prevencije otpada (...) Ciljevi mogu pokretati politički proces jer zahtijevaju: razvoj pokazatelja za praćenje napretka prema cilju; navođenje zahtjeva za podacima za mjerenje napretka; (...) ocjenjivanje učinkovitosti cjelokupnog programa sprječavanja nastanka otpada na kraju njegove provedbe.* Doista ²⁸, ciljevi smanjenja otpada ²⁹ već su predviđeni za druge tokove otpada kao što su otpad od hrane ³⁰ i ambalaža putem prijedloga *Uredbe o ambalaži i ambalažnom otpadu (PPWR)*. ³¹ Na primjer, u članku 38. predloženog *PPWR-a*, Komisija uvodi cilj smanjenja količine ambalažnog otpada proizvedenog po glavi stanovnika za (a) 5 % do 2030.; (b) 10 % do 2035.; (c) 15 % do 2040. **Ovo pokazuje sposobnost i pravni mandat EU da uvede ciljeve smanjenja specifičnih tokova otpada**. Osim toga, Europski parlament dao je demokratski legitimitet takvim mjerama glasovanjem za uključivanje ciljeva za prevenciju tekstilnog otpada u reviziju *Okvirne direktive o vodama*.³²

Za uvođenje ciljeva i pokazatelja za prevenciju tekstilnog otpada, EU se može osloniti na rad koji je već uspostavljen na terenu. EEA je nedavno uvela okvir pokazatelja za praćenje napretka u sprječavanju stvaranja otpada na razini EU-27 koji bi mogao poslužiti kao osnova za pokazatelje specifične za tekstil. Međutim, autori napominju da bi specifične podatke trebalo prikupljati diljem zemalja EU na sustavan i usklađen način za uspješno praćenje. ³³ Kako bi riješili pitanje dostupnosti podataka o otpadu, Watson et al. predlože cilj za proizvodnju otpada po stanovniku godišnje na temelju analize sastava otpada iz kućanstva ili, u slučaju da to nije izvedivo, predlažu **pokazatelj temeljen** na inputu koji se temelji na *novim tekstilnim proizvodima (po težini) stavljenim na tržište po stanovniku godišnje (...)* **Smatra se da ovaj pokazatelj predstavlja dobar zamjenski pokazatelj za smanjenje tekstilnog otpada.** ³⁴ Takav pokazatelj temeljen na unosu već je

28 Watson, David, Leonidas Miliotis, Ioannis Bakas, Márton Herczeg, Birgitte Kjær i Naoko Tojo. Prijedlozi ciljeva i indikatora za prevenciju otpada u četiri toka otpada. Nordijsko vijeće ministara, 2013., str.18.

29 "2023 Kunnskapsstatus for tekstiler og tekstilavfall i Norge," NORSUS i NORION Consult, 2023, norsus.no/publikasjon/2023-kunnskapsstatus-for-tekstiler-og-tekstilavfall-i-norge/.

30 "Više od kružne mode," Zero Waste Europe, 2023., zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2023/01/Jan23-ZWE_Beyond-Circular-Fashion_Report.pdf.

31 „Pročišćeni tekst: Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva” 5. srpnja 2018., Europski parlament, eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/SVE/?uri=CELEX:02008L0098-20180705

32 "Resale Report 2023," ThredUp, 2023, thredup.com/resale/.

33 "BRIEFING OTVARANJE RADNIH MJESTA U SEKTORU PONOVDNE UPORABE: UVID U PODATKE IZ DRUŠTVENIH PODUZEĆA," RREUSE, 2021., rreuse.org/wp-content/uploads/04-2021-job-creation-briefing.pdf.

34 "Održivost i kružnost u tekstilnom lancu vrijednosti: Globalna provjera stanja", Program UN-a za okoliš, 2020., wedocs.unep.org/20.500.11822/34184.

korišten u studiji u ime radne skupine za EPR shemu za tekstil u Norveškoj, koju je postavilo Ministarstvo klime i okoliša.³⁵ Autori su uzeli u obzir podatke iz stavljanja na tržište (PoM) tekstila umjesto podataka o otpadu: istraživanje je provedeno korištenjem dostupnih podataka o uvozu, izvozu, proizvodnji novog tekstila, izvozu rabljenog tekstila i udjelima tekstila u miješanom komunalnom otpadu, dopunjeno zbirkom primarnih podataka. Iako postoje nesigurnosti o kvaliteti dostupnih podataka zbog složenog sustava s brojnim akterima, ovaj pristup ipak predstavlja dobar primjer kako se mogu generirati potrebni podaci za količine tekstilnih PoM. Isto tako, nova nizozemska EPR shema za tekstil uvodi ciljeve za recikliranje i ponovnu upotrebu na temelju zahtjeva za godišnje izvješćivanje za proizvođače od 2024. nadalje.³⁶

Tekstilni sektor glavni je korisnik korištene plastike. Sintetička vlakna čine oko 60% proizvodnje tekstila, od čega je 70–90% poliester.³⁷ Systemiq je nedavno kvantificirao smanjenje poliestera neophodnog za postizanje sustava visoke kružnosti s niskim emisijama i preporučio smanjenje potrošnje PET/poliestera za jednu trećinu. Smanjenje u kombinaciji s recikliranjem i korištenjem recikliranog sadržaja moglo bi prepoloviti emisije stakleničkih plinova do 2040. Da bi se to postiglo, oni smatraju da je potrebno pokrenuti ' *stalno usporavanje rasta potražnje za poliesterskim tekstilom i stabilizaciju do 2040.* 'U izvješću je modelirano da bi se do 2040. potrošnja poliestera u tekstilu mogla smanjiti za 40% (u usporedbi s 2020.) učinkovitošću resursa i smanjenjem prekomjerne proizvodnje.³⁸ Budući da sintetička vlakna (uglavnom poliester) čine oko 60% materijala i kako ne bismo upali u zamku zamjene materijala, **predlažemo ukupni cilj smanjenja tekstilnog otpada od najmanje jedne trećine (33%) do 2040. u usporedbi s 2020. mjeriti u kg po stanovniku godišnje.** Zamjena poliestera drugim vlaknima rezultirala bi pomicanjem tereta i povećanjem pritiska *npr.* korištenja zemljišta i vode kroz uzgoj vlakana na biološkoj osnovi. Ključno je postaviti politiku na pravu putanju što je prije moguće uz korištenje dostupnih pokazatelja temeljenih na inputu. Dodatni podaci za fino usmjeravanje do 2040. uskoro će postati dostupni putem uvođenja Digitalne putovnice proizvođača (DPP) i obveze izvješćivanja prema postojećim nacionalnim i budućim EU EPR shemama za tekstil.

I dalje je ključno upamtiti da "**ponovna uporaba**" ne predstavlja "**sprečavanje otpada**". Sprečavanje stvaranja otpada prethodna je mjera na razini proizvođača, kao što je jasno naznačeno u hijerarhiji otpada. Prema definiciji, "*prevencija znači mjere poduzete prije nego tvar, materijal ili proizvod postanu otpad*", ali ponovna

35 "Izvješće o ranom upozoravanju na otpad", Europska komisija, 2023., environmental.ec.europa.eu/publications/waste-early-warning-report_en.

36 "Infografika: proširena odgovornost proizvođača za tekstil", Vlada Nizozemske, 2023., govern.nl/documents/publications/2023/05/01/infographic-extended-producer-responsibility-for-textiles.

37 "Kružni PET i poliester Nacrt kružnog gospodarstva za pakiranje i tekstil u Europi", Systemiq, 2023., systemiq.earth/wp-content/uploads/2023/07/Circular-PET-and-Polyester-Full-Report-July-2023.pdf, str. 7.

38 "Puls modne industrije 2019.", Globalna modna agenda, 2019., globalfashionagenda.org/impact-initiatives/pulse-of-the-industry/.

uporaba može doprinijeti tom cilju. ³⁹Postavljanje ciljeva ponovne uporabe stoga može pridonijeti sprječavanju stvaranja otpada ako ponovna uporaba smanjuje potražnju za novim proizvodima, Međutim, ciljevi ponovne uporabe nikada ne mogu zamijeniti ciljeve prevencije otpada. U nekim slučajevima, omogućavanje ponovne upotrebe putem preprodaje tekstila brze mode zapravo može potaknuti daljnju kupnju novih odjevnih predmeta. Veliki brendovi već su pokrenuli vlastite platforme za preprodaju kako bi osigurali dio rastućeg poslovnog kolača preprodaje, ⁴⁰ali neki brendovi nude kredite za trgovine umjesto gotovine vezajući preprodaju za kontinuiranu potrošnju. ⁴¹

Sveobuhvatni ciljevi prevencije otpada daju državama članicama fleksibilnost da mjere prilagode svojim nacionalnim kontekstima. Ekonomski poticaji kao što su **EPR naknade mogu igrati ključnu ulogu** u nagrađivanju ili kažnjavanju poslovnih modela koji se oslanjaju na brze modne trendove i plasiraju ogromne količine kratkotrajne odjeće na tržište. Proizvođači imaju mogućnost primijeniti prethodne mjere kako bi postigli smanjenje korištenja resursa. Poslovni modeli temeljeni na prodaji bezvremenske i izdržljive odjeće na zahtjev mogli bi imati koristi od javnog financiranja istraživanja i razvoja te razmjene znanja. Vlade imaju moć stvoriti potrebne uvjete i infrastrukturu za razvoj takvih poduzeća.

“ Budući da programi za prevenciju otpada u državama članicama nisu doveli do opipljivog smanjenja otpada u proteklih 10 godina koliko su na snazi, predlažemo postavljanje konkretnih ciljeva, počevši od tekstilnog otpada u trenutnoj reviziji WFD-a. Mi predlažemo opći cilj smanjenja tekstilnog otpada za najmanje jednu trećinu do 2040. u usporedbi s 2020., koristeći dostupne pokazatelje koji se temelje na inputima. Ključno je postaviti politiku na pravu putanju za značajno smanjenje otpada što je prije moguće.”

Theresa Mörsen, voditeljica programa resursa i otpada

³⁹ “Održivost i kružnost u tekstilnom lancu vrijednosti: Globalna provjera stanja”, Program UN-a za okoliš, 2020., wedocs.unep.org/20.500.11822/34184.

⁴⁰ “Više od kružne mode,” Zero Waste Europe, 2023., zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2023/01/Jan23-ZWE_Beyond-Circular-Fashion_Report.pdf.

⁴¹ “Brendovi brze mode pokreću platforme za preprodaju: kružno ili cinično?”, bravo, 2022., goodonyou.eco/fast-fashion-resale/.

Rješavanje uobičajenih rezervi

Često se zabrinutost zbog socio-ekonomskog učinka mjera za prevenciju otpada iznosi kao argument protiv ambicioznih ciljeva. Međutim, povećanje kružnih aktivnosti radi ispunjavanja ciljeva prevencije otpada, kao što je ponovna uporaba, popravak ili dijeljenje odjeće, može doprinijeti otvaranju novih radnih mjesta. Izvješće RREUSE mreže zaključuje da se ' *za odabir aktivnosti usmjerenih na ponovnu uporabu, odabranih zbog njihove važnosti za tekući razvoj politike na razini EU-a, brojke o otvaranju radnih mjesta mogu predstaviti na sljedeći način: Ponovna uporaba tekstila: 20 – 35 radnih mjesta / 1.000 tona* '.⁴² Osim toga, Akcijski plan za kružno gospodarstvo procjenjuje da je **broj radnih mjesta povezanih s kružnim gospodarstvom u EU već porastao za 5 % između 2012. i 2018. godine**.⁴³ Također se mora uzeti u obzir da trenutni sustav proizvodnje tekstila sa svojim globalnim lancem opskrbe, raznolikim igračima i malim maržama ne uspijeva mnogima osigurati pristojan posao i sredstva za život te mu je hitno potrebna revizija.⁴⁴

Provedba trenutnog zakonodavstva EU o otpadu kasni⁴⁵; većina država članica je u opasnosti da ne ispuni ciljeve recikliranja komunalnog otpada do 2025. godine. Ipak, umjesto usporavanja zakonodavstva o otpadu odgađanjem ili snižavanjem ciljeva za gospodarenje otpadom, učinkovita **prevencija otpada smanjuje količine i može pomoći u postizanju ciljeva za aktivnosti na nižem dijelu hijerarhije otpada, kao što je recikliranje**.

Još jedno upozorenje u vezi s ambicioznom politikom EU-a je da je EU samo jedan igrač u složenom globalnom sustavu, a potrošnju u EU-u sve više nadmašuju tržišta u nastajanju. Ipak, EU je i dalje jedan od najvećih potrošača odjeće, kao što je gore prikazano, i stoga bi zakonodavstvo o sprječavanju nastajanja tekstilnog otpada imalo globalni utjecaj. Učinkovito zakonodavstvo EU već je izvezeno u druge sredine i EU može iskoristiti ovu priliku da zagovara mjere protiv prekomjerne proizvodnje tekstila na međunarodnoj razini. Naposljetku, kako je EU kroz povijest trošila visoke razine prirodnih resursa, trebala bi **dati primjer** u rješavanju trostruke planetarne krize.

42 „Prijedlog Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Novi akcijski plan kružnog gospodarstva za čišću i konkurentniju Europu” 11. ožujka 2020., COM/2020/98 final, Europska komisija, Glavna uprava za okoliš, eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN.

43 “Prijedlog za ciljanu reviziju Okvirne direktive o otpadu,” Europska komisija, 2023., environment.ec.europa.eu/publications/proposal-targeted-revision-waste-framework-directive_en.

44 “Put za neto-nulte emisije za sektor odjeće,” Svjetski institut za resurse, 2022., wri.org/technical-perspectives/roadmap-net-zero-emissions-apparel-sector.

45 Cho, Erin, Shipra Gupta i Youn-Kyung Kim. 2015. “Stilska potrošnja: njeni pokretači i uloga u održivoj potrošnji odjeće.” *International Journal of Consumer Studies* 39 (6): 661–69. doi.org/10.1111/ijcs.12185.

Preporuke politika

Kao što je gore navedeno, dobrovoljne mjere za sprječavanje nastanka otpada, a posebno za sprječavanje nastanka tekstilnog otpada, do sada nisu dale opipljive rezultate. Postavljanje zakonski obvezujućih ciljeva, sličnih drugim kružnim mjerama kao što je recikliranje, stoga je ključno za poticanje prevencije tekstilnog otpada i ublažavanje opterećenja okoliša, posebice proizvodnje. Stoga pozivamo Europsku komisiju da mora:

1. Uvesti ciljeve prevencije tekstilnog otpada tijekom revizije Okvirne *direktive o otpadu*. To će potaknuti države članice da osiguraju učinkovitost mjera u svojim planovima za sprječavanje otpada. Alternativno, Europska komisija trebala bi do kraja 2024. predstaviti zakonodavni prijedlog koji uključuje ciljeve za sprječavanje stvaranja otpada od tekstila u skladu s člankom 9.9 WFD- a;
2. Razviti skup specifičnih pokazatelja za praćenje sprječavanja nastanka tekstilnog otpada;
3. Dodijeliti sredstva iz buduće sheme proširene odgovornosti proizvođača (EPR) za mjere prevencije tekstilnog otpada;
4. Naložiti izvješćivanje o tome koliko se tekstila skupi odvojeno ili u miješanom otpadu na sustavan i usklađen način diljem EU;
5. Izraditi smjernice za provedbu instrumenata politika koji su najprikladniji za postizanje ciljeva iz članka 9., *npr.* potpora alternativnim poslovnim modelima, EPR naknade i drugi ekonomski poticaji ili ograničavanje oglašavanja brze mode.

Zero Waste Europe europska je mreža zajednica, lokalnih vođa, stručnjaka i pokretača promjena koji rade na uklanjanju otpada u našem društvu. Zalažemo se za održive sustave i redizajn našeg odnosa s resursima, kako bismo ubrzali pravedan prijelaz na društvo bez otpada, za dobrobit ljudi i planeta.

Zero Waste Europe zahvaljuje na financijskoj pomoći Europske unije. Isključivu odgovornost za sadržaj ovog materijala snosi Zero Waste Europe. Materijal ne odražava nužno mišljenje gore spomenutog donatora. Donator se ne može smatrati odgovornim za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u materijalu.

Autori: Theresa Mörsen

Urednici: Aline Maigret, Joan Marc Simon, Lauriane Veillard, Dorota Napierska, Sean Flynn

Datum: srpanj 2023

Opće informacije: hello@zerowasteeurope.eu

Mediji: news@zerowasteeurope.eu

Teme vezane uz gradove: cities@zerowasteeurope.eu

zerowasteeurope.eu

www.zerowastecities.eu

www.missionzeroacademy.eu

